

УДК 619:616.98:579.881.1

Л. В. МАРУЩАК

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, Україна, Київ

СПОСІБ ВИЯВЛЕННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ КУ-ЛИХОМАНКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОЛІМЕРАЗНОЇ ЛАНЦЮГОВОЇ РЕАКЦІЇ (ПЛР)

Проведена робота по розробці праймерів для діагностичної тест системи для виявлення та ідентифікації збудника ку-лихоманки на основі полімеразної ланцюгової реакції.

*Ключові слова: Ку-лихоманка, *Coxiella burnetii*, полімеразна ланцюгова реакція (ПЛР)*

Ку-лихоманка характеризується як гостре інфекційне захворювання з природною осередковістю, різноманітними шляхами передачі збудника – коксіел Бернета (*Coxiella burnetii*), поліморфною клінічною картиною, наявністю безсимптомних форм, можливістю хронічного перебігання з фатальними наслідками [1,2,3].

Діагностика Ку-лихоманки базується на серологічних методах дослідження, але вони забезпечують лише непрямую очевидність інфікування і можуть діагностувати хворобу на пізніх стадіях зараження та при проявах клінічних ознак. Серонегативний результат у тварин не дає гарантії того, що тварина не інфікована [10].

Хоча метод імуноферментного аналізу (ІФА) дозволяє провести дослідження зразків від великої кількості тварин або стада, водночас як і інші серологічні тести він не дозволяє провести індивідуальну ідентифікацію тварин, які виділяють збудник *C. burnetii* в оточуєче довкілля з калом, молоком та вагінальними виділеннями. Більшість тварин, які виділяють *C. burnetii* з вагінальним слизом, калом чи молоком можуть бути як серопозитивними так і серонегативними. Деякі інфіковані тварини можуть бути серопозитивними без виділення збудника *C. burnetii*, або можуть виділяти збудник і залишатися серонегативними [5]. Врахування цих фактів є важливим для постановки правильного діагнозу і молекулярно-генетичні методи дослідження на сьогоднішній час є дуже ефективними в лабораторній діагностиці, для виявлення тварин, які виділяють збудник.

Метод полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР) оптимально поєднує високу швидкість отримання результату аналізу, можливість діагностики не тільки гострого перебігу захворювання, але й латентної форми, характеризується високою специфічністю та чутливістю. Метод ПЛР для виявлення та ідентифікації збудника *C. burnetii* стає все більш поширеним в діагностичних лабораторіях [4].

Нещодавно було показано, що ПЛР широко використовуються для виявлення *C. burnetii* в країнах Євросоюзу (Duquesne et al., 2008, EFSA questionnaire). Крім того, порівняльні аналізи випробування, за участю 7 лабораторій країн Євросоюзу, які виявляли ДНК *C. burnetii* від різних видів біологічних матеріалів (плацента, молоко), показали, що рівень специфічності порівняльний з виділенням ДНК *C. burnetii* від зразків, узятих від абортваного плоду та від позитивних тварини на Ку-лихоманку. (Duquesne et al., 2008; Jones et al., 2009).

Потреба в розробці вітчизняного діагностичного набору пояснюється тим, що в Україні Ку-лихоманка поширена в 17 областях серед людей (за даними фахівців Львівського НДІЕГ), а за результатами дослідження 722 проб сироваток крові від тварин в ДНДІЛДВСЕ за період 2008-2011 рр. серопозитивними були 26,7 % проб [7]. Ці результати вказують на наявність Ку-лихоманки на території України і потребують більш глибоких епідеміологічних та епізоотологічних досліджень. Доцільно провести еколого-епідеміологічні дослідження для вивчення інфікованості носіїв за допомогою молекулярно-генетичних методів, які мають велике значення для оцінки поширення Ку-лихоманки.

Мета роботи - розробити тест систему для виявлення та ідентифікації ДНК *C. burnetii* - збудника Ку-лихоманки за допомогою полімеразної молекулярної реакції з електрофоретичним методом детекції.

Матеріали та методи дослідження

Для виявлення та ідентифікації *C. burnetii* були розраховані оригінальні вироджені олігонуклеотидні праймери, які комплементарні консервативній ділянці гену *com1*, який кодує висококонсервативний білок зовнішньої мембрани 27kDa збудника ку-лихоманки (АТСС АВ004712), згідно рекомендаціям МСБ.

Для розрахунку вищезазначених праймерів використовувались зареєстровані в GenBank наступні нуклеотидні послідовності геномів ізолятів та штамів для гену *com1* (АТСС: АВ004693, АВ004694, АВ004695; АВ004696, АВ004697, АВ004698, АВ004699, АВ004700; АВ004701, АВ004702, АВ004703, АВ004704, АВ004705; АВ004706, АВ004707, АВ004708, АВ004709, АВ004710; АВ004711, АВ004712 [9]; АF317646; АF317647; АF318145; АF318146; АF318147; АF318148; АF318149; М88613 [6].

Конструювання і підбір праймерів проводили з використанням пакету програм „Vector NTI Advanced v.11” (Invitrogen, США), провели вирівнювання відібраних послідовностей з метою визначення консервативних ділянок, придатних для розробки пари праймерів, які були створені у відповідності у відповідності до загальноприйнятих вимог, і мають 100% відповідність до матриці. Синтез праймерів було виконано в ЗАО «Синтол» (Росія). Оригінальні праймери мають наступну послідовність (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика праймерів, розроблених у ДНДЛДВСЕ

№ п/п	Прай мер	Орієнтація	Послідовність праймерів (5'→3')	Специфічність
1.	CoxF2	прямий	ACYGCAGGCGTGGCGATAG	До гену Com1
2.	CoxR4	зворотній	TGAAGGTTTTGTTGTGAGGTGGC	До гену Com1

де, Y=C/T

Позиції праймерів **CoxF2** та **CoxR4**, які були використані для розробки діагностичного набору та специфічній консервативній ділянці гену Com 1 наведено на рис. 1. Праймери забезпечують синтез фрагменту ДНК розміром 689 н.з. Виродженість олігонуклеотидних праймерів враховує відмінності нуклеотидного складу гену Com 1 збудника ку-лихоманки *C.burnetii* різних генотипів.

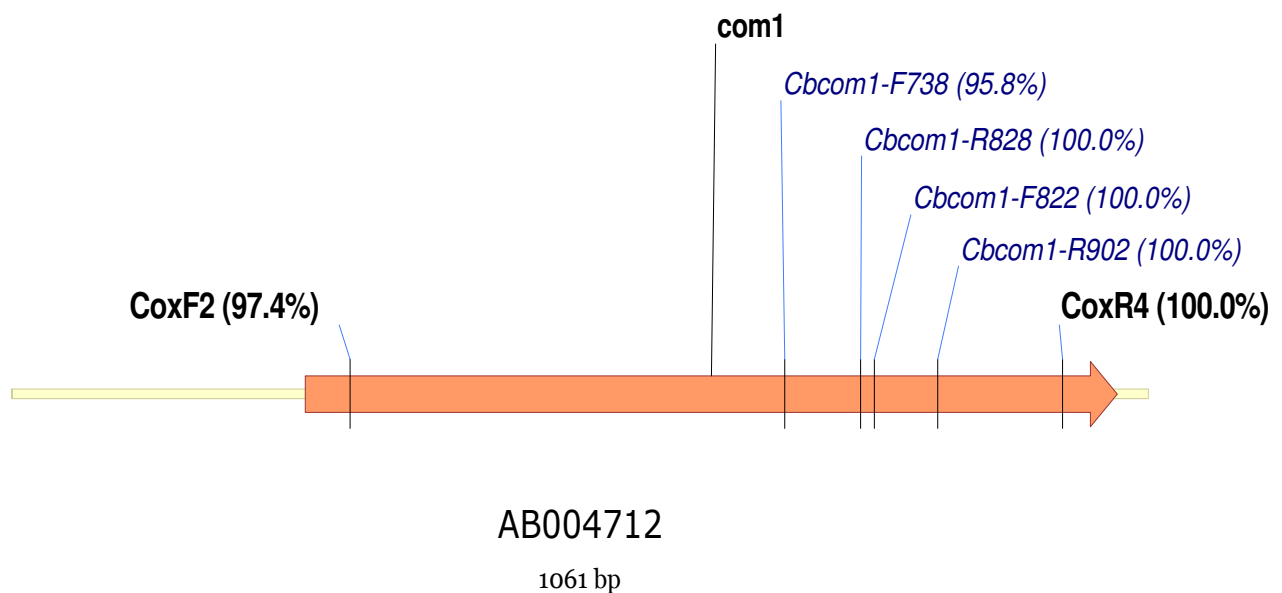

Рис.1. Гомологічність позицій праймерів на послідовності гену Com1 збудника ку-лихоманки *C.burnetii*.

В якості позитивного контролю, для перевірки специфічності тест-системи, був використаний ПЛР позитивний референс-контроль, який має сертифікат № 5131, розроблений компанією Genekam Biotechnology AG, Німеччина. ПЛР орієнтований на детекцію гену Com1, в змозі виявити 1 мікроорганізм збудника в зразку [8]. Як негативний контроль вико рис-товували деіонізовану воду.

Виділення ДНК виконували за допомогою комерційного набору: «High Pure PCR Template Preparation Kit» (Roche Diagnostics, Німеччина). Полімеразноланцюгову реакцію виконували за допомогою реактивів виробництва «АмпліСенс», Росія: «АмпліСенс – 200 - 1». ПЛР проводили на плащечному ампліфікаторі Mastercycler ergradients Eppendorf AG, виробництва Німеччина згідно настанови по його застосуванню.

Аналіз продуктів ампліфікації проводили методом електрофорезу в 1,5% агарозному гелі з інтеркалятором - бромідом етидію. Результати електрофорезу обліковували візуально на транслюмінаторі під УФ-світлом за наявністю або відсутністю фрагментів ДНК певного розміру. Специфічність амплікованого фрагменту визначали його розміром (положенням) по відношенню до маркеру «100 bp DNA Ladder» (Fermentas).

Результат дослідження

Перевірку праймерів, специфічних до виявлення збудника **ку-лихоманки** *C.burnetii* проводили на позитивному ПЛР референс-контролі виробництва Genekam Biotechnology AG, Німеччина.

При розробці діагностичної тест-системи була проведена оптимізація умов реакції ПЛР. Оптимізували умови проведення ПЛР за наступними показниками: температурним режимом відпалу праймерів (рис.2.), підборі оптимальної концентрації праймерів, іонів магнію та полімерази .

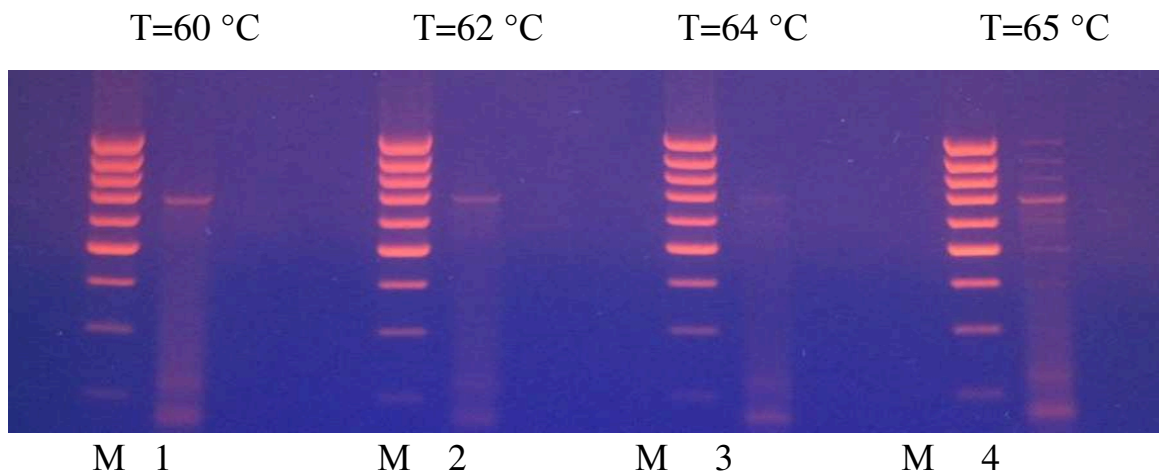

Рис.2. Електрофоретичний аналіз в 1,5 % гелі агарози продуктів ПЛР
М – маркер „100 bp DNA Ladder” (Fermentas);

1 - температура віджигу праймерів 60°C, концентрація іонів магнію 1,5 мМ; 2 - температура віджигу праймерів 62°C, концентрація іонів магнію 1,5 мМ; 3 - температура віджигу праймерів 64°C, концентрація іонів магнію 1,5 мМ; 4 - температура віджигу праймерів 65°C, концентрація іонів магнію 1,5 мМ.

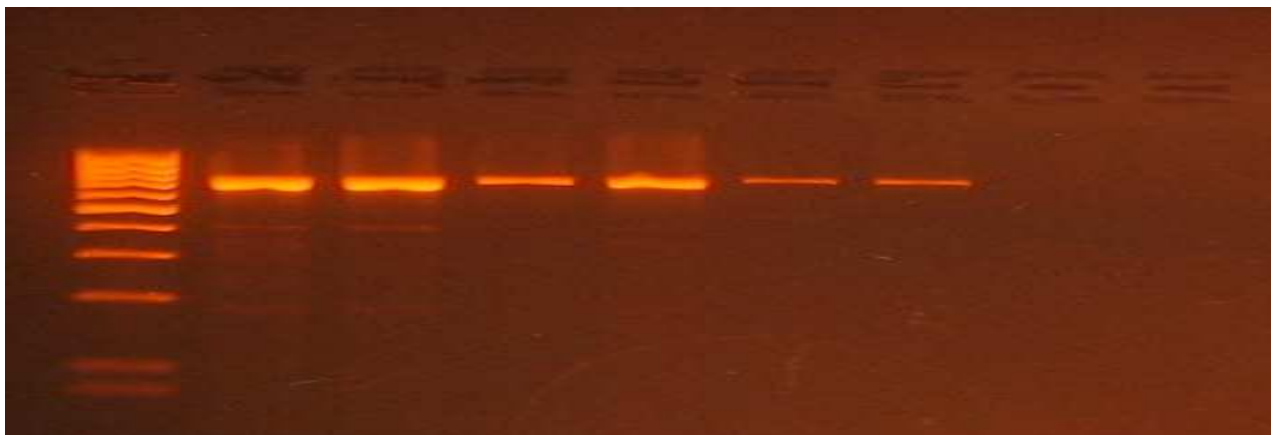
Термопрофіль реакції ампліфікації для пари праймерів SoxF2/SoxR4 представлений в таблиці 2.

Таблиця 2

**Температурний режим для ампліфікації специфічних ділянок ДНК
збудника ку-лихоманки *C.burnetii*, із застосуванням праймерів
CoxF2/CoxR4**

№ циклу	Температура	Час	Кількість циклів
1	95° С	4 хв	1
2	94° С	0,3 хв	35
	60° С	0,3 хв	
	72° С	0,3 хв	
3	72° С	4 хв	1
4	10° С	Зберігання	

Чутливість даної тест-системи визначали за аналізом зразків ДНК, що містять різну кількість генетичного матеріалу збудника. Спочатку визначали концентрацію вихідної ДНК на спектрофотометрі BioPhotometr Eppendorf, Німеччина. Вона становила 34 нг/мкл. Далі готували серію послідовних десятикратних розведень (рис. 3). Було визначено, що тест-система дозволяє гарантовано виявляти до 1,8 нг ДНК *C.burnetii*. Оптимальний діапазон для внесення 3-10 нг.

Рис.3 Електрофоретичний аналіз в 1,5 % гелі агарози продуктів ПЛР:

М - маркер „100 bp DNA Ladder” (Fermentas); 1 – ДНК *C.burnetii* з концентрацією 34 нг; 2 – ДНК *C.burnetii* з концентрацією 3,4 нг; 3 – ДНК *C.burnetii* з концентрацією 0,34 нг; 4 – ДНК *C.burnetii* з концентрацією 0,034 нг.

Висновки. Розроблені олігонуклеотидні праймери для виявлення та ідентифікації ДНК *C.burnetii* - збудника Ку-лихоманки є високо специфічними та чутливими.

Список використаної літератури

1. *Дайтер А. Б.* Эпидемиология лихорадки Ку / Дайтер А. Б., Тарасевич И. В., Ржегачек И. // Риккетсиозы. Сб. научн. трудов (Труды ин-та им. Пастера). – Л., 1989. – Т. 66. – С. 5 – 36.
2. *Здродовский П. Ф.* Учение о риккетсиях и риккетсиозах/ Здродовский П. Ф., Голиневич Е. М. // М., 1972. – Изд. 3-е. – С. 496.
3. *Лобан К. М.* Риккетсиозы человека /К.М., Лобзин Ю. В., Лукин Е.П.// Руководство для врачей. – Москва – Санкт-Петербург, 2002. – С. 475.
4. *Berri M.* The detection of *Coxiella burnetii* from ovine genital swabs, milk and fecal samples by the use of a single touchdown polymerase chain reaction / *Berri M, Laroucau K and Rodolakis A.* //Veterinary Microbiology, – 2000. – N72(3-4) – P. 285– 293.
5. *Berri M.* Relationships between the shedding of *Coxiella burnetii*, clinical signs and serological responses of 34 sheep / *Berri M., Souriau A., Crosby M., Crochet D., Lechopier P., Rodolakis A.* // Vet. Rec. – 2001. – N148. – P. 502–505.
6. *Hendrix L.R* Cloning and sequencing of *Coxiella burnetii* outer membrane protein gene com1/ *Hendrix L.R, Mallavia L.P, Samuel J.E.* // Infect. Immun. – 1993. – N61 – P. 470.
7. *Marushchak L.* Q-fever: epizootic situation and laboratory diagnostics. / *Marushchak L, Nevolko O, Volosianko O, Drozhzhe Z.*//The 93 rd Annual Meeting of the CRWAD, Emerging and Re-Emerging Zoonotic Pathogens, Chicago, Illinois. – 2012.
8. *Zhang G. Q.* Clinical evaluation of a new PCR assay for detection of *Coxiella burnetii* in human serum samples./ *Zhang G. Q., Nguyen, S. V., To, H., Ogawa, M., Hotta, A., Yamaguchi, T., Kim, H. J., Fukushi, H., and Hirai, K J.* //Clin Microbiol. – 1998 – N 36– P.77-80.
9. *Zhang G.Q,* Differentiation of *Coxiella burnetii* by sequence analysis of the gene (com1) encoding a 27-kDa outer membrane protein / *Zhang G.Q, To H, Yamaguchi T, Fukushi H, Hirai K.* // Microbiol Immunol. – 1997. – N41. – P.871
10. Scientific Opinion on Q fever. EFSA Panel on Animal Health and Welfare (АНАВ), EFSA Panel on Biological Hazards (БИОHAZ), Chapter on Food Safety, European Food Safety Authority (EFSA) //EFSA Journal. – Parma, Italy. – 2010. – N.8 (5):1595. –P – 13.

СПОСОБ ВЫЯВЛЕНИЯ И ИДЕНТИФИКАЦИИ ВОЗБУДИТЕЛЯ КУ-ЛИХОРАДКИ С ПОМОЩЬЮ ПОЛИМЕРАЗНОЙ ЦЕПНОЙ РЕАКЦИИ (ПЦР)/ Л. Марущак

Проведена работа по разработке праймеров для диагностической тест-системы для выявления и идентификации возбудителя ку-лихорадки на основе полимеразной цепной реакции.

Ключевые слова: Ку-лихорадка, Coxiella burnetii, полимеразная цепная реакция (ПЦР).

METHOD FOR DETECTION AND IDENTIFICATION OF THE Q-FEVER BY POLYMERASE CHAIN REACTION (PCR)/ L. Maruchak

The work on development primers for diagnostic test kit for the detection and identification of the Q-fever by polymerase chain reaction.

Keywords: Q-fever, Coxiella burnetii, polymerase chain reaction (PCR).

Рецензент – кандидат ветеринарних наук **О. М. Неволько**

Рукопис надійшов 07. 08. 2013р.